

Het inno vatie net werk

Vier jaar Archief 2020 en AIDO

De 5 programmadoelen en het aantal projecten van A2020 en AIDO dat daaraan heeft bijgedragen.

In de periode 2013-2016 zijn door of met steun van het programmabureau Archief 2020 en de stuurgroep AIDO in totaal 135 projecten uitgevoerd, inclusief meerdere landelijke conferenties. 36 projecten waren zogenoemde decentrale pilots waarvoor Archief 2020 een 'publiek-publieke samenwerkings-overeenkomst' sloot met de deelnemende overheden en archiefinstellingen. Sommige projecten hebben bijgedragen aan meerdere programmadoelen.

Het innovatie netwerk

Vier jaar Archief 2020 en AIDO

INHOUDSOPGAVE

5	Voorwoord <i>Anouk Baving, programmamanager Archief 2020</i>
6	Vier jaar Innovatie
8	Kennisdelen <i>Themabijeenkomsten</i>
12	Kennisdelen <i>Kennisplatforms</i>
14	“Kennisdeling in een netwerk” <i>Interview met Jeroen Padmos</i>
16	Pilots <i>Pilots e-depot</i>
18	Pilots <i>Koplopersoverleg</i>
20	“Energie vasthouden” <i>Interview met Paul Post</i>
24	Bestuurlijk draagvlak <i>AIDO</i>
26	Bestuurlijk draagvlak <i>IPO themabijeenkomst</i>
28	“Innovatie begint bij jezelf” <i>Interview met Pascale Georgopoulou</i>
30	Samenwerken
32	“Wij hebben een brugfunctie” <i>Interview met Relinde Reuvekamp en Mirjam Bakker</i>
36	Professionalisering <i>Summerschools</i>
38	Professionalisering <i>Mastercourses</i>
39	Professionalisering <i>AIDO congressen</i>
40	Professionalisering <i>Archiefateliers</i>
42	“Draagvlak voor samenwerking” <i>Interview met Chantal Keijsper</i>
46	Archiefinnovatie gaat door <i>Managementconferenties</i>
48	Archiefinnovatie gaat door <i>Op weg naar 2030</i>
58	Colofon

VOORWOORD

Mensen mobiliseren, over organisatiegrenzen heen. Dat is waar het vier jaar lang om draaide in het programma Archief 2020. Want vernieuwing komt niet door richtlijnen van bovenaf, maar door mensen die ruimte van onderop benutten. Ook archiefinnovatie betekent dus experimenteren, leren en bundelen van krachten. We gingen aan de slag met de uitdaging om ons 'digitale geheugen' voor de toekomst toegankelijk te houden. In tijden van verandering zijn er geen klip-en-klare antwoorden. Daarom gaven we professionals de kans om hun ideeën uit te voeren en antwoorden te vinden. En stimuleerden we pioniers en koplopers om hun ervaringen en *lessons learned* door te geven. Zo maakten we met z'n allen archiefinnovatie tastbaar; in bijna 40 projecten verspreid door heel Nederland en in tientallen landelijke projecten.

Informatieprofessionals, IT'ers en eigenaren van digitale werkprocessen bij gemeenten, waterschappen, provincies en archiefinstellingen: allemaal deden ze mee in pilots in hun eigen werkomgeving. Archivarissen en DIV'ers werkten op nieuwe manieren samen en vonden nieuwe partners. Met hulp van het project AIDO (Archief Innovatie Decentrale Overheden) zijn ook meer bestuurders zich de afgelopen jaren bewust geworden van de noodzaak om werk te maken van de duurzame toegankelijkheid van hun digitale data. In het belang van burgers, bedrijven, ambtenaren en onderzoekers.

Archief 2020 faciliteerde projecten waarin deelnemers vanuit verschillende overheden, instellingen en disciplines samen handvatten ontwikkelden om duurzame toegankelijkheid 'by design' te borgen. Er waren pilots waarin ontdekt werd wat er komt kijken bij het gebruik van een e-depot. We organiseerden conferenties en themabijeenkomsten waarop kennis, visie en strategie met elkaar gedeeld werden. We ontwikkelden workshops en mastercourses waarin de sector uitgedaagd werd om verder te kijken dan het oog nu reikt; naar nieuwe manieren om informatie toegankelijk te maken en bruikbaar te laten zijn voor huidige en toekomstige gebruikers.

In deze publicatie ziet u dit hele palet aan activiteiten terug door de ogen van de mensen die daarvoor aan de lat stonden. Dankzij hen is de archiefwereld voorgoed veranderd. De praktische ervaringen en resultaten uit alle programma-activiteiten vindt u op www.archief2020.nl.

Met veel plezier heeft het programmateam van Archief 2020 deze ontwikkeling de afgelopen jaren ondersteund. Het programma stopt eind 2016, maar archiefinnovatie gaat natuurlijk door! Door met elkaar te blijven communiceren en leren zal het netwerk van innovatieve individuen en organisaties zich verder uitbreiden op weg naar 2020 en verder....

Anouk Baving
programmamanager Archief 2020

VIER JAAR INNOVATIE

“Ik ben trots op de manier van werken die in Archief 2020 consequent is volgehouden. Faciliteren, ruimte bieden, open staan voor ieders ideeën en voorstellen, en aanjagen maar niet overnemen. Daardoor heeft een groot aantal mensen kans gekregen op allerlei manieren betrokken te zijn bij innovatieve projecten, onderzoeken en pilots. Niet van te voren alles weten, maar vrije ruimte bieden, dat was de kern. Zelfs partijen die vaak op zich zelf werken en sceptisch waren hebben op de een of andere manier toch deelgenomen. Ik heb de indruk dat de archief- en informatiesector meer een ‘sector’ is geworden dan daarvoor. Er is meer gezamenlijkheid en bewustzijn over de vraagstukken en oplossingsrichtingen.”

- Marens Engelhard, Nationaal Archief/algemene rijksarchivaris

“Ervaringen van enkele waterschappen in pilots waren informatief voor andere. De waterschappen organiseren eind 2016 roadshows voor managers en adviseurs om de bewustwording verder te vergroten. Digitaal archiveren wordt steeds duidelijker verbonden met procesgericht werken. En samen met de VNG en IPO wil de Unie van Waterschappen handreikingen die met AIDO zijn ontwikkeld verder onder de aandacht brengen. Dit om de bewustwording verder aan te jagen en te stimuleren dat decentrale overheden met nieuwe instrumenten aan de slag gaan.”

- Roland Versluis, Waternet

“De samenleving vertrouwt er op, dat organisaties de informatie bewaren die nodig is om verantwoording af te leggen. Archief 2020 agendeerde bij ECP, een publiek/privaat samenwerkingsverband om issues rond de informatiesamenleving te adresseren, dat dat vertrouwen voor digitale gegevens nog niet terecht is en er nog veel werk verricht moet worden: standaarden en (vraag naar en aanbod van) adequate dienstverlening schieten te kort. Dat vraagt nog aandacht.”

- Jelle Attema, ECP/Platform voor de informatiesamenleving

“De samenwerking kwam indertijd niet vanzelf tot stand. Na vier jaar Archief 2020 durf ik wel te beweren dat de samenwerking tussen de overheden en hun organisaties een zekere vanzelfsprekendheid heeft gekregen. Nog sterker, er is nu breed besef dat innovatie pas van de grond komt door het samen te doen en je kennis en ervaringen te delen. Zo creëren we een blijvende vernieuwing, ook na 2016.”

- Paul Breevaart, ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

“Terugkijkend over de afgelopen vier jaar heb ik grote waardering voor Archief 2020. Ik zie een enorme verandering. Veel archiefinstellingen stonden vijf jaar geleden nog afwachtend langs de zijlijn. Dat is totaal veranderd. De kwaliteit van het gesprek vond ik hoog en waardevol. Ten opzichte van overheden zijn archieven voortrekkers aan het worden. Het programma was goed getimed!”

- Marco de Niet, Stichting DEN

“De Digicommissaris werkt samen met betrokken overheidspartijen aan de totstandkoming van een generieke digitale infrastructuur voor de gehele overheid waarbij de mens centraal staat. Het gaat hierbij om de clusters identificatie & authenticatie, interconnectiviteit, dienstverlening en gegevens. In het kader van gegevens is duurzame toegankelijkheid van digitale overheidsinformatie van groot belang. Het programma Archief 2020 heeft er mede voor gezorgd dat dit onderwerp de aandacht krijgt die het verdient. Zowel bestuurlijk als op de werkvloer. Hiermee is ook voor een ieder duidelijk geworden dat het om meer gaat dan de traditionele archieffunctie. Aspecten daarvan komen ook terug in de verdere ontwikkeling van het toekomstig gegevenslandschap van de overheid, waar de verschillende overheden met elkaar aan de Regieraad Gegevens werken.”

- Erik Jonker, Bureau Digicommissaris

“Door Archief 2020 en AIDO is een positieve beweging op gang gebracht. Het bewustzijn bij bestuurders over het belang van duurzame toegankelijkheid van digitale informatie is toegenomen. Bij archiefinstellingen is ervaring opgedaan in de decentrale pilots en er zijn handreikingen ontwikkeld ter ondersteuning van het veld. Het komt nu aan op implementatie om blijvende verandering en aandacht tot stand te brengen.”

- Jamil Jawad, VNG

“Vier jaar archiefinnovatie had voor ons als provinciale organisatie een positief effect op de samenwerking met Regionaal Historische Centra. De diverse e-depotpilots zorgden er bovendien voor dat ICT'ers betrokken raakten bij digitale toegankelijkheid van provinciale informatie. Het provinciaal congres waarbij alle drie de disciplines aanwezig waren, was een mooie stap naar blijvende samenwerking, ook na 2016.”

- Ellie Schetters, provincie Gelderland

THEMABIJEEENKOMSTEN

Waarom georganiseerd?

De archief- en informatiesector is volop in transitie, onder invloed van vergaande technologische (ICT-)ontwikkelingen en maatschappelijke trends. Voor informatieprofessionals is het belangrijk om te blijven nagaan wat de gevolgen zijn van ontwikkelingen die hun vakgebied raken. Denk bijvoorbeeld aan ontwikkelingen als linked data, big data, Open Overheid of technieken uit de digital humanities. Middels kennisbijeenkomsten bracht Archief 2020 collega's bijeen rond relevante thema's en actuele trends. Waarbij het niet ging om louter informeren. Maar vooral ook om: hoe gaan wij in ons dagelijks werk, binnen de eigen organisatie, hiermee aan de slag?

Wat waren de resultaten?

Archief 2020 organiseerde en ondersteunde diverse kennisbijeenkomsten. Zo was er in 2014 de informerende bijeenkomst 'Open Overheid en archieven' die Archief 2020 organiseerde samen met het Nationaal Archief. Deelnemers werden bijgepraat over actuele ontwikkelingen in actieve openbaarheid, het kabinetsbeleid over Open Overheid en de initiatiefwet Wet open overheid (de nieuwe Wob). Ook open data en big data kwamen aan bod. Kennisbijeenkomsten waren ook

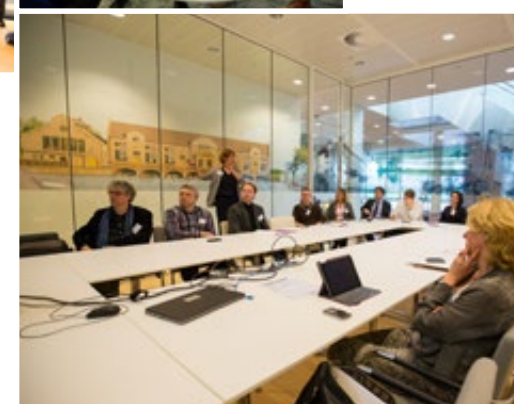
een middel voor het ontwikkelen en delen van kennis. Dat gebeurde vooral in de dynamiek rond de decentrale pilots. Deze pilots leverden niet alleen nieuwe kennisvragen op, maar ook praktische werkwijzen die voor de rest van de sector interessant en bruikbaar bleken. Er waren kennisbijeenkomsten om koplopers verder te helpen, maar ook bijeenkomsten die (mede) draaiden om de oogst en ervaringen uit de pilots. Uit de e-depotspilots kwam bijvoorbeeld de kennisbijeenkomst 'Business case e-depot', waarin koplopers van de diverse pilots elkaar hielpen met het maken van een goede business case. Kennis die bovendien generiek gemaakt en gedeeld kon worden.

Opvallend!

Het einde van Archief 2020 betekent zeker niet het einde van de kennisbijeenkomsten! Want als de bijeenkomsten iets lieten zien, dan was het wel hoe groot de behoefte is aan kennis op actuele thema's en ook om die kennis samen op te doen en met elkaar te delen. Vanaf 2017 worden die kennisvragen dan ook gezamenlijk beantwoord – door de archiefinstellingen, in samenwerking met het Nationaal Archief als 'aanjager' van het Landelijk Kennisnetwerk Archieven.

"Erg belangrijk voor Amsterdam was de ruimte die er was om zaken uit te proberen, zowel als het gaat om e-depot als om het documenteren van de samenleving. Dat gaf me ook een nieuwe kijk op verschillende instrumenten die er nu zijn, zoals een selectielijst. Dingen samen oppakken en in praktijk kijken hoe het uitwerkt is spannend en levert nieuwe inzichten."

- Emmy Ferbeek, Stadsarchief Amsterdam

"In de afgelopen jaren was vooral de verschuiving in energie ontstaan. Van vrij operationele projecten waar het programmabureau Archief 2020 soms nog stevig aan moest trekken, naar projecten die vlot gingen lopen en waar vooral ook kennisdelen op gang kwam. En het doen levert weer nieuwe vragen op voor de toekomst. Het Nationaal Archief zal hieraan via de kennisfunctie graag blijven bijdragen."

- Wim Westland, Nationaal Archief

Kennisdelen

“Organisatie, concern en stad zijn drie netwerken waar je als gemeentelijk archief betekenis aan kan geven. Het beroep dat op een archiefinstelling gedaan wordt, wordt steeds groter. Archief 2020 stimuleert archiefprofessionals om te werken binnen netwerken. Voor de verdere innovatie is het de kunst om te zoeken naar onderwerpen die voor iedereen van belang zijn en waar we samen van kunnen profiteren, zoals over webarchivering of social media.”

- Jantje Steenhuis, Stadsarchief Rotterdam

“Doe je een Verkenning onder hergebruikers van open data van overheden en archieven, dan haal je enorm veel informatie op. Hun ervaringen, de drempels die zij ervaren maar ook hun oplossingen om die drempels weg te nemen. Deze bevindingen komen natuurlijk in een rapport, maar hoeveel mensen lezen dat van A tot Z? En belangrijker nog, gaan mensen na het lezen van een rapport aan de slag met tips en tricks om het hergebruik van hun open data te bevorderen? Daarom is zo'n Inspiratiemiddag zo waardevol. Niet alleen om samen in gesprek te gaan over de bevindingen van hergebruikers. Maar ook om best practices een platform te geven en in discussie te gaan over hoe we als overheden en archiefinstellingen concreet aan de slag kunnen gaan om het hergebruik van onze open data te bevorderen.”

- Tom Kunzler, Open State Foundation

KENNISPLATFORMS

Waarom georganiseerd?

Er zit enorm veel kennis in de archiefsector. Ook groeien de openheid en bereidheid om samen kennis te ontwikkelen. Archiefinstellingen realiseren zich steeds meer dat zij op zichzelf niet groot genoeg zijn en niet voldoende kracht kunnen ontwikkelen om de enorme digitale uitdaging aan te kunnen. Dat bleek uit de kennisgesprekken die het Nationaal Archief in 2015 met de branche voerde, en ook uit de reacties van vakgenoten, georganiseerd in BRAIN en KVAN. De oplossing? Laten we samen een Nationaal Kennisnetwerk Archieven vormen. Zowel digitaal als 'live'.

Samen met Archief 2020

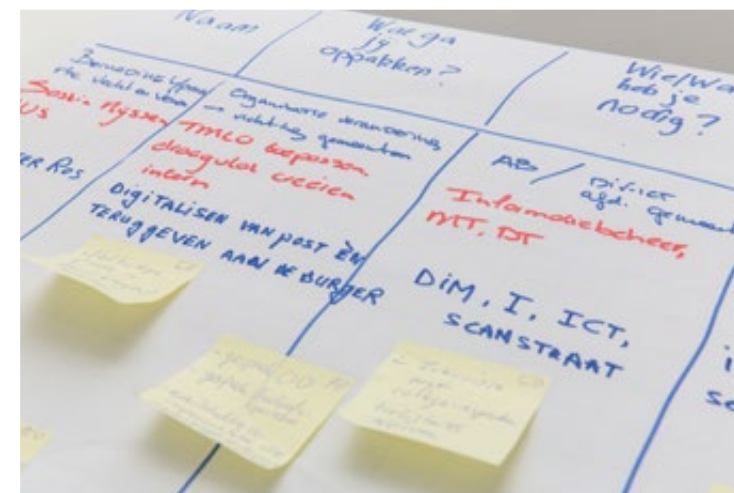
Deze opdracht is de basis van de Kennisplatforms die het Nationaal Archief begin 2016 oprichtte, samen met Archief 2020; twaalf digitale ontmoetingsplekken op verschillende kennisthema's, waar professionals kennis en ervaringen kunnen delen en waar de verbinding wordt gelegd met andere

kennisinstellingen. De Kennisplatforms zijn makkelijk toegankelijk, via Informatie2020 op Pleio - het online platform voor elke overheidsmedewerker. Elk Kennisplatform heeft een eigen 'trekker', een gedreven professional uit de sector zelf. Maar voor een goede kennisdeling moet je elkaar af en toe ook spreken. Binnen elk platform worden dan ook live kennis-sessies georganiseerd. Natuurlijk maakt het Nationaal Archief ook deel uit van het Nationaal Kennisnetwerk Archieven. Soms als trekker, maar vooral als verbinder tussen kennisbehoefte en kennisaanbod in de sector.

Opvallend!

Eind 2016 zijn de Kennisplatforms nog maar enkele maanden live. Op sommige platforms gonst het al van allerlei activiteiten. Er wordt volop geblogd, er worden bestanden gedeeld en verslagen gepost. Ook is er ruimte om met elkaar de discussie aan te gaan over vakinhoudelijke onderwerpen.

"In onze gesprekken met archiefinstellingen haalden instellingen voortdurend Archief 2020 aan als een goed initiatief. Zowel de projecten als de mate waarin wordt geluisterd naar behoeften en de verbindende werking die uitgaat van cofinanciering. Die kennis en ervaring nemen we mee in de kennisfunctie van het Nationaal Archief." - Arjen van der Kuijl, Nationaal Archief

"Aan het kennisplatform Dienstverlening bestond al langere tijd behoefte. Onder collega's in de sector heerste het gevoel dat iedere archiefinstelling steeds opnieuw het wiel uitvond. Wie is de digitale klant en hoe kunnen we die het beste bedienen? Ieder voor zich was bezig met het toegankelijk maken van (al dan niet gedigitaliseerde) archieven. En met de vraag hoe we social media effectief kunnen inzetten. We willen niet alleen bij toeval horen waar collega-instellingen mee bezig zijn. We willen samenwerken, verder borduren op andermans (ook niet kant-en-klare) kennis en leren van elkaars ervaringen. Hierin voorziet het kennisplatform en de vorming van een netwerk voor uitwisseling van kennis en ervaring. Online en offline. Het kennisplatform zie ik als dynamisch archief van ons werkproces, het gezamenlijke geheugen waarop we voortbouwen."

- Ceciel Huitema, Nationaal Archief

Welke online kennisplatforms zijn er?

Architectuur, Conservering, E-depot en digitale verwerving, Informatiehuishouding overheden, Metadata, Openbaarheid, Dienstverlening archieven, Particuliere archieven, Preservation, Professionalisering, Toegang, Waardering en selectie van archieven.

KENNISDELING IN EEN NETWERK

“De afgelopen jaren kenmerkten zich door enorme ontwikkelingen in het archiefveld. Technologische ontwikkelingen, zoals big data en open data. Maar ook ontwikkelingen op het vlak van wet- en regelgeving. Allemaal zaken die raken aan openbaarheid en informatiehuishouding, en die grote invloed hebben op het denken en de cultuur binnen het archiefveld. Hoe maak je als sector die omslag? Kennis is dan superbelangrijk. Daarom startte ik met collega's kennisbijeenkomsten, waarin het delen van kennis met de sector centraal staat. Daarnaast is het belangrijk dat we als sector samen, in co-creatie, nadenken over de impact van nieuwe ontwikkelingen. Dat leidde tot diverse 'met-de-benen-op-tafel-sessies', bijvoorbeeld rondom de Wet hergebruik overheidsinformatie. Dan bespreken we: wat betekent zo'n nieuwe wet nou concreet voor archieven? Maar ook: waar liggen de kansen?”

Een mooie kennisbijeenkomst was ook die rondom privacy, naar aanleiding van de nieuwe Algemene verordening gegevensbescherming. Dan blijkt pas goed hoeveel vragen er binnen de sector leven rondom dat thema. Veel verschillende vragen ook, want de ene organisatie is soms veel verder dan de andere. Wat we wel vaak horen is dat mensen – ongeacht hun kennisniveau – aangeven hoe prettig het is om met archiefcollega's te kunnen praten over zo'n onderwerp. Er ontstaan ook goede onderlinge contacten. Bijeenkomst geslaagd, denken wij dan!

In januari 2015 was het slotsymposium van het Archiefatelier Actieve Openbaarheid. Na afloop zaten we met een hele club mensen bij elkaar. Er was zo veel energie dat we zeiden: laten we die energie vasthouden en samen dit thema een stap verder brengen. Daarmee was het Kennisnetwerk Actieve Openbaarheid geboren! Namens het Nationaal Archief heb ik die handschoen opgepakt. Hoe? Je inventariseert eerst welke grote onderwerpen er zijn: dáár ligt de interesse van je netwerk. Wat mij ontzettend hielp, is het vinden van goede partners. Die vond ik bijvoorbeeld bij het Leer- en Expertisepunt Open Overheid en het Waterschap Brabantse Delta. Enthousiaste, inspirerende mensen, die samen met jou een thema oppakken en met wie je een bijeenkomst organiseert. Vooral in de beginfase van het netwerk was de waarde van een aanjager als Archief 2020 groot. Zij kennen de archiefwereld, kennen de mensen. Dat opende deuren voor mij. Een geluk was ook de komst van de online Kennisplatforms. Het Kennisplatform Openbaarheid is nu een online plek voor kennisuitwisseling. Al met al staat er nu een actief Kennisnetwerk Actieve Openbaarheid, waar mensen elkaar ontmoeten en met elkaar praten. Het is belangrijk voor de sector dat de energie van Archief 2020 behouden blijft!”

“Het is belangrijk voor de sector dat de energie van Archief 2020 behouden blijft!”

Jeroen Padmos – adviseur strategische openbaarheid en open data Nationaal Archief

PILOTS E-DEPOT

Waarom georganiseerd?

Duurzaam toegankelijke overheidsinformatie is vooral een kwestie van doen. Daarom moeten zoveel mogelijk decentrale overheden praktijkervaring opdoen met het e-depot. Dat was eind 2012 - de start van Archief 2020 - een glasheldere eis van onze convenantpartners IPO, VNG en UvW. Pijler van Archief 2020 werd dan ook de ondersteuning van pilots rondom het thema e-depot. Proefprojecten die draaiden om veel méér dan techniek alleen. Ze gingen vooral ook om nieuwe manieren van werken met elkaar.

Wat waren de resultaten?

Kijken we naar de kaart van Nederland, dan kunnen we zeggen dat eind 2016 vrijwel overal - van West-Friesland tot Zuid-Limburg en van Zeeland tot Salland - ervaring is opgedaan met het e-depot. Archief 2020 ondersteunde zo'n 15 pilots, waarin op verschillende manieren werd geëxperimenteerd met digitale archivering. In sommige pilots werkten een gemeente of provincie samen met 'hun' archiefinstelling. In andere pilots experimenteerde een hele regio - archiefvormers en archiefinstellingen - met een e-depotvoorziening. De gebruikte techniek verschilde per pilot. Veel pilots maakten dankbaar

gebruik van de digitale e-depotinfrastructuur die het Nationaal Archief vanaf 2014 ontwikkelde, en waar decentrale overheden via hun RHC op kunnen aansluiten. En andere pilots werkten met een proefopstelling van een commerciële partij. Latere pilots konden ook steeds meer profiteren van de ervaringen en resultaten van eerdere pilots en deden dat ook. De diverse pilots maakten ook de ontwikkeling mogelijk van een nieuwe generieke handreiking en stappenplan voor de aansluiting op (om het even welk) e-depot.

Opvallend!

Kennis uit pilots moet generiek worden gemaakt en actief gedeeld, ook buiten de eigen regio. Daarom verbond Archief 2020 aan de financiële ondersteuning van een pilot altijd de eis dat de projectleider een kennisagenda indiende, die aangaf wat men uit de pilot wilde leren en hoe die kennis zou worden gedeeld. De kennisdeling gebeurde vaak tijdens een slot-bijeenkomst, waar de 'kennisproducten' en pilotresultaten werden besproken met een breed gezelschap. Bijeenkomsten die ook een goede gelegenheid bleken voor ontmoetingen tussen archiefvormers en archivariissen.

“Van pilots hebben we samen met overheidspartners veel geleerd. Nu is het tijd om de pilotfase af te ronden. Voor het e-depot richten we ons nu op transitie, van pilots naar testen en aansluiten. Overheden in onze omgeving willen dat ook. We investeren in de kennisfunctie in de regio en in de verbinding met landelijke ontwikkelingen. De samenwerking op dat front mag wat mij betreft nog intensiever worden.” - Klaartje Pompe, Noord-Hollands Archief

“De remmende weg van de voorsprong maakt dat je soms nog weinig kunt putten uit bestaande inzichten; je moet dan zelf veel uitzoeken” - Anite op de Woerd, Regionaal Archief Nijmegen

“In onze regio bleken gemeenten dezelfde systemen anders te hebben ingericht. Het was daarom nuttig om hierover met elkaar te praten en inzicht te krijgen in waarom bepaalde keuzes zijn gemaakt” - Erik Visscher, gemeente Schiedam

KOPLOPERSOVERLEG

Waarom georganiseerd?

Welke keuzes maken collega-archieffinstellingen op hun weg naar een e-depot? Hoe gaan anderen om met zaken als ingest en de 'mapping' van metadata op het TMLO? En hoe verloopt bij collega's de samenwerking met partners? Welke landelijke projecten en instrumenten zijn in ontwikkeling en wat kunnen we daarmee in de eigen pilot? Vanaf eind 2013 stond dit soort thema's op de agenda van het maandelijkse koplopersoverleg, georganiseerd door Archief 2020. Tijdens deze bijeenkomsten ontmoetten vernieuwers in digitale duurzaamheid en toegankelijkheid elkaar, en keken ze mee met elkaars pilots op een e-depot. Het uitwisselen van kennis en ervaringen stond daarbij centraal.

Wat waren de resultaten?

Een overleg voor directeurs van archieffinstellingen die met decentrale overheden pilots uitzetten op onder meer het e-depot. Dat was de aanvankelijke opzet van het koplopersoverleg. Gaandeweg lieten steeds meer projectleiders zich zien. Waar immers had je als projectleider in de regio zo veel

gelegenheid om bij te praten met een collega die elders in het land werkte aan een soortgelijk project, om zo te leren van elkaars aanpak en valkuilen? Omdat elk eerste bezoek aan het overleg gepaard ging met een 'pitch' over het eigen project, wisten koplopers ook goed wat er verspreid over het land gebeurde bij andere koplopers. Maar het koplopersoverleg ging niet alleen om kennis halen: kennis uit pilots, bijvoorbeeld over een business case voor het e-depot, kwam door het koplopersoverleg ook bij elkaar en leverde zo concrete kennisproducten op voor het hele archiefveld.

Opvallend!

Koplopers in het archiefveld leerden elkaar persoonlijk beter kennen en wisten van elkaar waar ze mee bezig waren. Dat maakte dat uiteenlopende archieffinstellingen meer over elkaars werk te weten kwamen. Bijvoorbeeld de Regionaal Historische Centra (RHC's) enerzijds en stads- en streekarchieven anderzijds. Op die manier heeft het koplopersoverleg bijgedragen aan de opbouw van een landelijk netwerk van kennisdeling op het vlak van digitale duurzaamheid.

“Door aanwezig te zijn op het koplopersoverleg hoorde ik zo veel over de ontwikkelingen op duurzame toegankelijkheid. Ook al lees ik websites en rapporten, voor mij werkt de vorm waarin de projectleider zijn ervaringen en soms dilemma's deelt en ik hierover kan meedenken en vragen stellen, het beste.”

- Uit de tussenevaluatie Koplopersoverleg - najaar 2015

“Het koplopersoverleg bleek een veilige omgeving; onzekerheden waar men in pilots tegenaan liep, besprak men met elkaar. Openheid stond voorop! Daar neem ik mijn petje voor af.”

- Robbert Jan Hageman, Archief 2020

“Door Archief 2020 is de bal gaan rollen, en die stopt ook niet meer”

Paul Post –
directeur Regionaal Archief Alkmaar,
betrokken (RAA) bij koplopers-
overleg en trekker pilot Duurzaam
digitaal archiveren in eigen regio

ENERGIE VASTHOUDEN

“Ik was nog redelijk ‘blanco’ wat betreft e-depots toen wij samen met twee andere archiefdiensten de pilot *Duurzaam digitaal archiveren en beheren* startten. Theoretische modellen voor het e-depot waren er wel, maar praktische ervaring hadden wij nog niet. Die ervaring en kennis lieten niet lang op zich wachten. Want tijdens de koplopersoverleggen die wij bezochten, was er volop ruimte om in een open, stimulerende sfeer elkaars producten te bespreken en om opgedane kennis en ervaringen uit te wisselen. Daardoor konden wij en onze samenwerkingspartners snel flinke stappen maken. Collega’s persoonlijk spreken en leren van elkaars ervaringen vond ik heel motiverend. Daarnaast is het ook gewoon leuk om te zien hoe anderen omgaan met hetzelfde vraagstuk. Vandaar dat ik bijna geen overleg oversloeg. Onze eigen ervaringen waren denk ik ook leerzaam voor anderen, vanwege onze samenwerking met een commerciële partner. Dat verliep niet altijd even soepel. Een commerciële partner denkt en werkt toch wat anders dan een overheidsorganisatie. Maar de overeenkomst is dat je in zo’n pilot allemaal aan het pionieren bent. Dat geldt voor de archiefdienst en de archiefvormer, maar zeker ook voor

de commerciële partner. Ik vind het jammer dat Archief 2020 nu stopt. Stiekem hoopten we dat er na vier jaar kant-en-klaar producten voor het e-depot zouden liggen. Maar zo ver is het nog niet. Die markt is helaas nog niet zo volwassen als bijvoorbeeld de markt voor documentmanagementsystemen. Wat Archief 2020 met de pilots en de bijeenkomsten echt heeft laten zien, is het nut en de noodzaak tot het aangaan van samenwerkingen op het e-depotvraagstuk. Als regionale archiefdienst moet je blijvend op zoek naar partners om het e-depot verder te ontwikkelen en te beheren voor je gemeenten. Die partners kunnen andere archiefdiensten zijn, maar ook het Nationaal Archief en de RHC’s. Van belang is dat je geen oplossingen ontwikkelt waar je alléén in staat. Je moet het samen doen. Behalve over het e-depot heeft Archief 2020 over veel meer onderwerpen de discussie flink aangewakkerd. Over open data bijvoorbeeld. Die ontwikkeling is echt in een stroomversnelling geraakt. Zo hebben wij bijvoorbeeld HistoryLab.nl, waarop wij onze open datasets beschikbaar stellen voor hergebruik. Ja, Archief 2020 heeft digitale duurzaamheid en toegankelijkheid op de kaart gezet. De bal is gaan rollen en stopt ook niet meer.”

Pilots

Uitplaatsing digitaal archief gemeente Haarlem

Projectleiders: Jan Kuipers
Gemeente Haarlem
Noord-Hollands Archief

E-depot Het Utrechts Archief gemeente Utrecht

Projectleider: Kaj van Vliet
Gemeente Utrecht
Utrechts Archief

Duurzaam digitaal informatiebeheer provincie Utrecht

Projectleider: Fred Schoonheim
Provincie Utrecht
Het Utrechts Archief

Aansluiting eerste tranche op e-depot Stadsarchief Amsterdam

Projectleider: Pepijn Lucker
Gemeente Amsterdam
Stadsarchief Amsterdam

Duurzaam digitaal archiveren en beheren

Projectleider: Josine van de Voort
Regionaal Archief Alkmaar
Gemeente Heerhugowaard
Het Waterlands Archief
Gemeente Waterland
Gemeente Zuidplas
Streekarchief Midden-Holland

Gemeenschappelijke e-depotvoorziening Overijssel

Projectleider: Vincent Sleebe
Historisch Centrum Overijssel
Provincie Overijssel
gemeente Deventer
gemeente Dalfsen
Waterschap Groot-Salland

E-depot Westfries Archief

Projectleider: Annemieke Adema
Westfries Archief
Gemeente Hoorn
Gemeente Medemblik
Gemeente Stede Broec

Archieven van het Noorden

Projectleider: Bert Looper
Tresoar
Groninger Archieven (Eddy de Jonge)
Drents Archief (Douwe Huizing)

Archief-audit archiefvormer gemeente Den-Bosch

Projectleider: Marieke Klomp
Gemeente Den Bosch Adine Janssen (OG)

E-depot Midden Nederland

Projectleider: Monique van der Linden
RHC Vecht en Venen
Archief Eemland
Streekarchief Gooi en Vechtstreek
RHC Zuidoost Utrecht
Met 17 gemeenten uit het werkgebied van deze archiefinstellingen

E-depot RHC Limburg en gemeente Maastricht

Projectleider: Theo Weusten
Gemeente Maastricht
RHC Limburg

Provincie Noord-Holland met Noord-Hollands Archief

Projectleider: Josien Vervoort
Provincie Noord Holland
Noord-Hollands Archief

E-Depot Provincie Zeeland met Zeeuws Archief

Projectleiders: Hans Quist
Provincie Zeeland
Zeeuws Archief

Gelders Archief Arnhem

Projectleiders: Joost Salverda en Ellie Schetters
Provincie Gelderland
Gelders Archief

Aansluiting e-depot PNB-BHIC

Projectleider: Rita de Bruijkere
Provincie Noord-Brabant
Brabants Historisch Informatiecentrum

E-depot Achterhoek

Projectleider: Maaïke Bergmans
Regionaal Archief Zutphen
Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers
Gemeente Lochem
Gemeente Doetinchem
Waterschap Rijn en IJssel

Videotulen Den Helder

Projectleider: Anje van der Lek
Gemeente Den Helder
Regionaal Archief Alkmaar

E-depot Schiedam/Delft

Projectleider: Gerard Vonk
Gemeente Delft
Gemeente Pijnacker-Nootdorp
Gemeentearchief Schiedam
Gemeentearchief Delft

Proof of Concept Geo-informatie en het e-depot

Projectleider: Marten Tilstra en Mirella van der Velde
Provincie Flevoland
Waterschap Zuiderzeeland
Gemeente Almere
Geonovum
Nieuwland Erfgoed

Kenniscentrum Oorlogsbronnen: van portal naar kenniscentrum

Projectleider: Edwin Klijn (NIOD)

Verkenning e-depot twee middelgrote Brabantse archiefinstellingen

Projectleiders: Hildo van Engen en Hans Janssen
Regionaal Archief West-Brabant
Streekarchief Langstraat Heusden Altena
Gemeente Etten-Leur
Gemeente Waalwijk

Vierdaagse Nijmegen Linked Open Data

Projectleiders: Lieke Verhelst, Ernest Verhees en Anite op de Woerd
Regionaal Archief Nijmegen

Volautomatische Archiefontsluiting

Projectleider: Edwin Klijn (NOB)
Nationaal Archief

Digitaal samenwerken/ECHOES2.0

Projectleider: Hans Laagland en Walther Hasselo
Erfgoed Leiden en Omstreken
Tresoar

AIDO

Sinds 2013 werken het Interprovinciaal Overleg (IPO), de Unie van Waterschappen (UvW) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) samen aan de vergroting van het bestuurlijke draagvlak en ondersteuning van het veld in het project Archiefinnovatie Decentrale Overheden (AIDO). De activiteiten van het project AIDO zijn nauw afgestemd met het programma Archief 2020. Beide programma's hebben elkaar versterkt en ondersteund.

Het project heeft bijgedragen aan strategieontwikkeling en visievorming over digitale duurzaamheid. Het ging daarbij niet alleen om de aansluiting op een e-depotvoorziening, maar ook om bij de vorming van archieven te borgen dat deze onder een regime komen van goede, geordende en toegankelijke staat. Door het organiseren van expertmeetings en het opstellen van visies heeft AIDO geholpen de decentrale overheden bij consensusvorming over het strategisch niveau van digitale duurzaamheid. Er zijn zes handreikingen onder de vlag van AIDO gereed gekomen voor gebruik.

“Als archiefambassadeur wijs ik bestuurders op de kansen die digitalisering biedt om een open, transparante en dienstverlenende overheid te zijn. Daarbij is het van belang mensen uit ICT en archief bij elkaar aan tafel te zetten. Investeren in digitale duurzaamheid kost geld maar als je het samen doet, is het minder meer dan alleen. Het is mooi om te zien dat door het hele land initiatieven zijn ontstaan en dat er hard gewerkt wordt aan een gezonde informatiehuishouding.” - **Maria Wiebosch-Steeman, archiefambassadeur voor decentrale overheden**

“Voor een manager is het belangrijk te beseffen dat medewerkers een spilfunctie hebben bij archiefinnovatie. Tegelijkertijd vormen zij een van de belangrijkste doelgroepen van archiefinnovatie. Veel informatie komt in digitale vorm rechtstreeks bij medewerkers vandaan. Iedereen moet kunnen zorgen dat de informatie op een identieke manier wordt verwerkt in processen en opgeslagen in systemen; dat niet iedereen op zijn eigen manier zaken opslaat of verwijderd. En de systemen moeten we dusdanig ontwerpen dat ze eenvoudig te gebruiken zijn. Daarin zit voor mij de uitdaging van archiefinnovatie: maak het werkbaar en aantrekkelijk voor medewerkers.” - **Jacob Knoops, Waterschap Rivierenland**

“De sterke kant van een streekarchief is dat we een sterke regio zijn. De samenwerking tussen de gemeenten in onze regio is de afgelopen tijd om verschillende redenen verstrekt. Er ontstaat meer een gemeenschappelijke agenda. Daarmee is de archiefdienst automatisch betrokken bij IT- en informatievragen binnen overheden, bijvoorbeeld rondom het gezamenlijk inrichten van een e-depotvoorziening. Je staat nu dus feitelijk vooraan. We kunnen ook iets bieden door Informatiemanagers die we in dienst hebben.”

- **Dirk Dekema, Westfries Archief**

“De archiefsector gaat met zevenmijlstrappen vooruit. Er is de afgelopen drie jaar een sterker netwerk ontstaan in verschillende regio's. Mogelijkheden van kennisontwikkeling en samenwerking zijn door Archief 2020 gegroeid. Het archiefconvenant bood een mooie opening voor gesprekken met bestuurders in de regio. We werken met Zeeuwse overheden verder aan de ambitie om het Zeeuws Archief tot hét e-depot voor Zeeland te laten worden. In de voorbereiding was vooral dialoog met de ambtenaren en het middenkader van leidinggevenden informatiebeheer bij overheden belangrijk. Uiteraard zijn tenslotte ook de bestuurders er volop bij betrokken.” - **Hannie Kool-Blokland, Zeeuws Archief**

“Wat mij opvalt is dat organisaties in deze sector nog te veel proberen om zaken voor zichzelf op te lossen. Dat kan bijna niet meer als het gaat om digitaal archiveren, en bovendien verandert de wereld snel. De winst van Archief 2020 is dat dingen eindelijk eens samen gedaan zijn. Samenwerking tussen de verschillende overheidslagen blijft ook na 2016 van belang. Net als de samenwerking tussen verschillende professionals. Ook na 2016 is het zaak om met elkaar in verbinding blijven.” - **Peter Diebels, provincie Zuid-Holland**

IPO THEMABIJEEENKOMST

Waarom georganiseerd?

Duurzaam toegankelijke overheidsinformatie en digitaal archiveren zijn de afgelopen jaren zeker gaan leven bij de provincies. Dat gold vooral bij en rond de projectteams die werkten aan pilots rond het e-depot. Maar hoe informeren we de DIV in de provincies over wat er komt kijken bij digitale duurzaamheid? En hoe zorgen we dat alle professionals die betrokken zijn bij deze opgave, met elkaar in gesprek raken? Daartoe organiseerde het Strategisch Informatie Overleg (SIO) van het IPO samen met Archief 2020 in 2016 een landelijke Themadag Digitale Duurzaamheid. Met op de gastenlijst de informatiemangers, DIV'ers, informatiearchitecten, archivariissen en last but not least ICT'ers van alle provincies.

Wat waren de resultaten?

Tijdens de Themadag stond het e-depot stevig in de schijnwerpers. Er was een presentatie vanuit het Nationaal Archief en een aantal workshops, gegeven door deelnemers van de pilots e-depot bij provincies. Een thema dat steeds weer opdook, was het belang van een goede samenwerking tussen

archiefstelling en archiefvormer. Daarnaast was er aandacht voor de DUTO-kwaliteitseisen, waarmee overheden maatregelen kunnen nemen om informatie duurzaam toegankelijk te maken. Alle provincies waren vertegenwoordigd op de Themadag. Ook ontstond er een verbinding tussen de verschillende 'bloedgroepen' die samen vorm geven aan duurzame toegankelijkheid.

Opvallend!

Bruggen slaan tussen professionals is niet voldoende; er is ook meer bewustwording nodig bij het hoger management. Het IPO heeft zich voorgenomen om ook in volgende jaren een themadag te organiseren over digitale duurzaamheid, die ook zal draaien om het bewust maken en activeren van managers bij provincies. De themabijeenkomsten bij provincies gaan dus ook na Archief 2020 gewoon door! Ook goed nieuws is het dat digitale duurzaamheid inmiddels is genoteerd als urgent en belangrijk onderwerp op de Digitale Agenda 2020 van het SIO van het IPO.

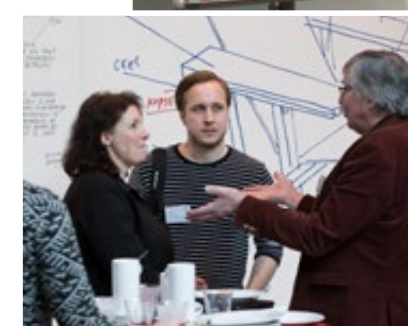
"Het verbinden van de ICT-wereld met de archiefwereld; dat is de uitdaging waar we met z'n allen voor staan."

- Marcel Hoekstra, voorzitter Strategisch Informatie Overleg van het IPO, tijdens de Themabijeenkomst Digitale Duurzaamheid.

"Ik heb wel geleerd dat ik niet opnieuw het wiel hoeft uit te vinden. De kennis die er al is, daar ga ik van profiteren."

- Bezoeker Themadag Digitale Duurzaamheid

INNOVATIE BEGINT BIJ JEZELF

“Overheden zenden al langer audiovisuele opnamen uit van openbare vergaderingen. Maar wat doe je met die bestanden, de zogeheten ‘videotulen’? Bewaren of niet, en zo ja, hoe dan? Ik zocht dat uit met een paar collega-griffiers en archivariissen. Maar er bleven nog te veel vragen onbeantwoord. Vervolgens gingen we naar Archief 2020. We gaven aan dat wij als griffiers ‘overvraagd’ werden op dit thema, maar dat er nog weinig kennis voorhanden was. En wij vonden dit onderwerp te belangrijk om er alleen als club deskundigen mee aan de slag te gaan. Organisaties als de VNG en het Nationaal Archief kunnen met autoriteit iets over zo’n onderwerp zeggen, zodat ook collega’s die niet zoveel met dit onderwerp hebben, toch inzien dat ze er wat mee moeten. Je wilt immers niet alleen dat er kennis wordt ontwikkeld en ervaringen worden opgedaan in pilots. Maar ook dat het onderwerp op de politiek-bestuurlijke agenda komt.

Door de Archief 2020-pilots met videotulen is het onderwerp breder bekend geraakt, en dat is goed. Maar op ander vlakken is er naar mijn smaak minder bereikt. Ik had graag gezien dat er een klip-en-klaar antwoord zou liggen op de vraag wat je als gemeente moet met videotulen. Een lijstje met: dit zegt de wet, dit is de

techniek en dit de rolverdeling. In de zoektocht naar een antwoord op de videotulenvraag miste ik ook de brug tussen archivariissen en informatiespecialisten enerzijds, en de mensen die iets moeten met die informatie anderzijds, zoals griffiers bijvoorbeeld.

Als griffier ondersteun ik de gemeenteraad. Op mijn eigen prioriteitenlijstje staat de democratie bovenaan, daar steek ik veel energie in. En ergens aan het einde van het lijstje – niet omdat het niet belangrijk is, maar omdat andere dingen belangrijker en vaak ook leuker zijn – staat: hoe regel ik de archivering? Archivering en duurzame toegankelijkheid staan lager op mijn prioriteitenlijstje, en daar heb ik ook hulp bij nodig van mensen met verstand van zaken. Iemand moet mij vertellen: archiveren doe jij in jouw functie zó. Dat gesprek en die adviesfunctie, daar schiet de archiefwereld nu nog in tekort, vind ik. Archiefspecialisten moeten geen papieren advies op afstand geven. Maar komen kijken wat je doet en meer een gesprekspartner zijn. Innovatie begint bij jezelf. Mensen met hart voor informatie moeten uit hun schulp kruipen en nadenken hoe ze gaan adviseren aan mensen die die kennis niet hebben. Want kennis en informatie zijn van belang voor de toekomst, het fundament zelfs waar je de toekomst op bouwt.”

“Archiefspecialisten moeten komen kijken wat je doet en meer gesprekspartner zijn van functionarissen”

Pascale Georgopoulou -
griffier van de gemeente Amstelveen
en actief in de VNG Commissie
Dienstverlening en Informatiebeleid
en de VNG-Adviescommissie
Archieven

SAMENWERKEN

“Het centrale woord is beweging. Die heb ik zien ontstaan. Ontwikkelingen van buiten de archiefsector zijn opgepakt. En ook binnen en tussen de overheidsorganisaties is meer verbinding. Kennis delen is bijna gewoon geworden. Met hulp van Archief 2020 zijn we nu op weg naar een netwerksamenleving. Het is goed dat Archief 2020 stopt, maar ook is het heel spannend of de professionals die beweging als een automatisme zelf op gang kunnen houden. We moeten blijven vernieuwen. De branche- en beroepsverenigingen BRAIN/KVAN willen daaraan zeker bijdragen.” - **Chantal Keijsper, Voorzitter BRAIN**

“Jullie zitten nu hier allemaal in de zaal, projectmedewerkers en belangstellenden. Alle kennis en ervaring is hier door Archief 2020 in dit project samengebracht: archivistische, juridische, beleidsmatige, organisatorische, ICT-technische, videoarchivering! We hebben maandenlang in verschillende samenstellingen gediscussieerd, een oplossing bedacht en die in een leidraad gegoten. Met zoveel kennis is dat lastig, het is een compromis. Afwachten is echter geen optie; er gaat constant informatie verloren die we eigenlijk moeten - maar ook willen - bewaren. We moeten starten en pas daarna verder denken.” - **Carlo Huigen, projectleider, tijdens de slotbijeenkomst van het project Audiovisuele verslaglegging**

“Bij archiefinnovatie denk ik niet zo zeer aan een gedeelde voorziening, maar wel aan het belang om te delen hoe je dingen aanpakt en inricht. Juist daarmee wil ook het nieuw gevormde Archiefcollectieplatform rond particuliere archieven graag verder; het verbinden van experts, meer uitwisseling en beter samenwerken. Een uitdaging is ook om ‘te vangen’ wat in de hoofden van mensen zit.” - **Afelonne Doek, IISG**

“Een bijzondere set afspraken binnen de NORA heeft betrekking op digitale duurzaamheid. De toegankelijkheid van ons collectief geheugen vraagt om afspraken en standaarden. Het Nationaal Archief en de RHC's zijn begonnen om deze categorie in de NORA te actualiseren en te onderhouden. Zo werken architecten, beleidsmakers en archivariissen samen aan architectuurprincipes voor de gehele (digitale) overheid en daarmee aan betere dienstverlening door de overheid in de samenleving. Immers, daar gaat het om!”

- **Herriët Heersink, ICTU, projectleider NORA (Nederlandse Overheids Referentie Architectuur)**

“In Zuid-Limburg werken wij regionaal samen als archivariissen; daar waar één van de archivariissen toezichthouder is geweest, verleent één van zijn of haar collega-archivariissen hier advies en vice versa. Zo voorkomen we dat de rollen van toezichthouder en adviseur teveel door elkaar lopen” - **Boy Gerrits, Regionaal Historisch Centrum Limburg**

“Wij liepen op de troepen vooruit met onze ontwikkeling van linked open data. Daardoor verliep de samenwerking met andere partijen soms wat moeizaam. Commitment was er wel mondeling, maar ontbrak soms in de praktijk. Toch zeg ik: werk samen en kijk vooral waar je elkaar kunt aanvullen. Dat voorkomt dat je dingen dubbel doet of te veel kennis in huis haalt.” - **Ernest Verhees van het Regionaal Archief Nijmegen, en projectleider Stappenplan linked open data**

“Professionele eensgezindheid en institutionele samenwerking. Daarvoor pleitten KVAN en BRAIN in 2009, om de uitdagingen van het digitale tijdperk aan te kunnen. In het convent van de RHC's en het Nationaal Archief is dat daadwerkelijk zo ervaren: zonder de handen ineen te slaan geen e-depot en geen gemeenschappelijke online toegankelijkheid. Het convent - ooit een forum voor uitwisseling - werd zo een startpunt voor gezamenlijke innovatie. Archief 2020 zorgde dat wat tijdens dat convent gebeurde, een breder bereik kreeg. En andersom: dat stappen die elders werden gezet, een positieve invloed hadden in de kring van het convent. De trend is gezet. Het is nu een kwestie van doorgaan op het pad van de archiefbrede samenwerking.” - **Fred van Kan, Gelders Archief**

“De afgelopen jaren heeft het Nationaal Archief samen met de Regionale Historische Centra gebouwd aan een gemeenschappelijke infrastructuur voor digitaal archief. Ons uiteindelijke doel daarbij is duurzame toegankelijkheid te realiseren over organisatiegrenzen heen. Vanaf het eerste begin en nu nog steeds zijn de verwachtingen hooggespannen. Voormalig rijks-archivaris Martin Berendse zei er eens over ‘makkelijker kunnen we het niet maken, wel leuker!’ En zo is het, samen bouwen aan een toekomstgerichte digitale infrastructuur is een complexe opgave, maar wel een die heel veel energie en voldoening geeft. Met een open en constructieve houding is een samenwerking ontstaan die ons de komende jaren verder helpt.”

- **Diana Teunissen, Nationaal Archief**

“Archiefinnovatie is geen zaak van de archiefsector alleen. Een e-depot komt er alleen als informatiemangers, ICT'ers, functioneel beheerders en archiefmedewerkers gezamenlijk aan de slag gaan voor een goed projectresultaat. Hoe leuk en inspirerend een dergelijke samenwerking kan zijn hebben wij gezien in de Proof of Concept Geodata en het e-depot, waar de werelden van geo-informatie, archiefbeheer en softwareleveranciers bij elkaar werden gebracht. We hebben niet alleen een beter beeld gekregen van wat we moeten doen om een e-depot te realiseren, we zijn ook enthousiast geworden over de mogelijkheden die hier liggen. Meerdere deelnemers aan het project gaan in 2017 verder met de Proof of Concept, waarbij de documenten in het proces ‘Ruimtelijke plannen’ daadwerkelijk via een e-depot gearchiveerd gaan worden.”

- **Marten Tilstra, provincie Flevoland**

“Archief 2020 gaf een impuls aan de innovatie binnen ons vakgebied.”

Relinde Reuvekamp en Mirjam Bakker - adviseurs digitale informatie (ADI) bij het Noord-Hollands Archief

WIJ HEBBEN EEN BRUGFUNCTIE

Relinde: “Digitale archivering is een uitdagend onderwerp. Als adviseur digitale informatie (ADI) doe je veel uitzoek- en onderzoekwerk. Zo analyseren wij bijvoorbeeld hoe bepaalde informatietypen in elkaar zitten. We zoeken actief naar specialisten bij wie wij kennis kunnen halen, en struinen het internet af voor informatie over de laatste ontwikkelingen. Wij kijken dus voortdurend wat er in de omgeving en in het land gebeurt op het vlak van digitale archivering. Het samenwerken met andere instellingen en collega’s, bijvoorbeeld in het ADI-netwerk, is belangrijk voor de doorontwikkeling van ons vak. Door kennis met elkaar te delen, komen we steeds een stukje verder.”

Mirjam: “Toen wij als ADI begonnen, was het creëren van bewustwording van het belang van digitaal archiveren een belangrijk onderdeel van ons werk. Dat is nu anders, want inmiddels zijn onze aangesloten overheidsorganisaties heel concreet bezig met digitale archivering. Juist de ervaringen bij deze organisaties zijn heel belangrijk in de doorontwikkeling van kennis en producten. Als ADI’s hebben wij een brugfunctie; waar wij eerst veel kennis en producten ‘haalden’ bij Archief2020, merken wij nu dat wij veel kennis kunnen teruggeven omdat wij veel bij gemeenten over de vloer komen.”

Relinde: “Een voorbeeld is het TMLO, de metadata-standaard voor lokale overheden. Met heel veel gemeenten doen wij ‘mappings’. Dan kijken wij of hun metadata corresponderen met de verplichte metadata uit het TMLO. We zien dan waar de ‘gaten’ zitten. Deze kennis komt van pas in de werkgroep voor doorontwikkeling van het TMLO van het Nationaal Archief waar wij aan deelnemen.”

Mirjam: “Archief 2020 gaf een impuls aan de innovatie binnen ons vakgebied. Bijvoorbeeld door de financiële ondersteuning van pilots. Hierdoor konden wij exploreren en oefenen, zoals in de pilots met de gemeente Haarlem en de provincie Noord-Holland. De opgedane kennis kon vervolgens landelijk worden gedeeld. De kracht van zo’n innovatieprogramma is ook dat het nieuwe kennis bundelt en die goed - en centraal!- aanbiedt aan de doelgroepen. De website van Archief 2020 deed dat goed wat mij betreft. Op één centrale plek vond je actuele informatie én kennisproducten. Belangrijk, omdat de kennis zo versnipperd is en de vraag naar kennis groot is. Wij hopen dat de kennisplatforms een goed alternatief gaan vormen en dat de kennis makkelijk vindbaar blijft en goed op doelgroepen is afgestemd.”

Landelijke projectgroepen

Onder de vlag van Archief 2020 en AIDO waren er veel landelijke projecten. Veelal op onderwerpen waar binnen de archiefsector al enige tijd mee werd gestoeid. In landelijke projecten konden zulke thema's met een groter bereik worden opgepakt, en met een grotere impact. De projecten kwamen altijd tot stand met medewerking van brede groepen vertegenwoordigers van decentrale overheden en archiefinstellingen. Doel waren breed gedragen werkafspraken; uitwisseling van ervaring en kennis was daarbij

essentieel. Die wijze van samenwerking leverde mooie resultaten op. Resultaten die overheden houvast gaven, onder meer bij de verbetering van hun informatiehuishouding. Het Toepassingsprofiel Metadata Lokale Overheden (TMLO) is het bekendste voorbeeld, maar er waren er meer. Andere resultaten waren handreikingen, die juist door die wijze van totstandkoming interessant bleken voor bredere implementatie. En dat is wat telt in een innovatieprogramma: niet alleen de ontwikkeling, maar ook het effect.

Toepassingsprofiel metadata lokale overheden

Projectleider: Cees van Westrenen, KING
Bob Coret, Archief 2020
Wout van der Reijden, NA
Emile van der Maas, ICTU
Adrie Spruit, KING
Jeffrey Gortmaker, KING
Kees Groeneveld, KING
Theo Peters, KING
Anje van der Lek, Regionaal Archief Alkmaar
Hanneke van Aalst, Zeeuws Archief
Ingmar Koch, provincie Noord-Holland
Nanda Broeders, Gemeente Zaanstad
Daan Hertogs, AIDO
Jonne Huber, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier
Jeroen Jonkers, Gemeente 's Hertogenbosch
Oliver Labatzki, Gemeente Tilburg
Mart Mommers, Gemeente Tilburg
Jeroen van Oss, Gemeente Rotterdam
Nelleke Radder, Provincie Zuid-Holland
Tineke Rouschop, Waterschap Brabantse Delta
Joost Salverda, Gelders Archief
Ellie Schetters, Provincie Gelderland
Mirella van der Velde, Waterschap Groot-Salland
Marcel van Vlaanderen, Ministerie van Binnenlandse Zaken
Marianne de Vos, Gemeente Schouwen-Duiveland
Ruud Yap, Nationaal Archief
Arjan Kloosterboer, KING

Handreiking vervanging archiefbescheiden

Projectleider: Peter Diebels, Provincie Zuid-Holland
Gert Zwagerman, Stadsarchief Amsterdam
Jacqueline Schuurman Hess, Stadsarchief Rotterdam
Nelleke Radder, Provincie Zuid-Holland
Lodewijk Hovy, Erfgoedinspectie
Frans Dondorp, Decos
Dick Bunscoeke, Provinciearchivaris Drenthe
Irene Lentze, Nationaal Archief
Mirella van de Velde, Waterschap Groot Salland
Margreet Windhorst, eindredactie
Hans van Dormolen, adviseur beeldkwaliteit

Handreiking toekomstgerichte archiefinstellingen

Projectleider: Evert Obdeijn, Jacco van Gastel
Klankbordgroep:
Bennie Blom, gemeente Delft
Dick Bunscoeke, provincie Drenthe
Peter Diebels, provincie Zuid-Holland
Marijn Gevers, gemeente Tilburg
Chantal Keijsper, Het Utrechts Archief
Jan Miltenburg, gemeente Sittard-Geleen
Laurens Priester, gemeente Schiedam
Wim Reijnders, West-Brabants Archief
Vincent Robijn, gemeente Amersfoort
Jarg Weidema, gemeente Haarlemmermeer

Aanbestedingsbestek e-depot

Il Shik Sloover en Randy Eichhorn, Berenschot
Matanja Pinto, DVLP advocaten
Klankbordgroep:
René Zijlstra, Westfries Archief
Eleonore Manning, Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers
Arnoud Glaudemans, lid VNG Archiefcommissie
André Plat, KING

Handreiking videoverslaglegging

Projectleider: Carlo Huigen
Begeleidingsgroep: Kees Duijvelaar, Pascalle Georgopoulou, Gert-Jan Lodder
Tweede Kamer der Staten-Generaal
Regionaal Archief archief Alkmaar
Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid
Nationaal Archief
Gemeente Schiedam
Ministerie van Binnenlandse Zaken
Gemeente Den Helder
Gemeente Zwolle
Hogeschool van Amsterdam
Open State Foundation

Particuliere archieven op de kaart

Babette van Alphen, Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie
Nico van Egmond, Nationaal Archief
Lodewijk Winkeler, Katholiek Documentatie Centrum
Roosje Keijser, UTR
Frank de Jong, Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis
Twan Mars, Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis

Productie- en kennisplatform duurzame toegankelijkheid

Klaartje Pompe, Noord-Hollands Archief
Kaj van Vliet, Het Utrechts Archief
Mies Langelaar, Stadsarchief Rotterdam
Sander Ujzanovich, Stadsarchief Amsterdam
Margriet van Gorsel, Nationaal Archief

Handreiking kwaliteitssysteem digitaal archiefbeheer (KIDO)

Projectleider: Herman Bongenaar
Dick Bunscoeke, provincie Drenthe
Paul Favié, Eugène-Emile Kuis, Susan Aarts, Berenschot
Arnoud Glaudemans, gemeente Hilversum
Wilfried Hoffman, Twynstra & Gudde
Brigit Hoomans, Hoomans InformatieAdvies
Jeanine Nolen, provincie Noord-Holland
Tineke Rouschop, waterschap Brabantse Delta
Jarg Weidema, gemeente Haarlemmermeer

Handreiking strategisch informatieoverleg

Projectleider: Gert Zwagerman, Gemeente Amsterdam
Peter van Beek, gemeente Ede
Peter Diebels, provincie Zuid-Holland
Tineke Rouschop, Waterschap Brabantse Delta
Boy Gerrits, Regionaal Historisch Centrum Limburg
Rob Heimerling, gemeente Heerhugowaard
Annemarie Zentveld, Omgevingsdienst Midden-Holland

Open toegang/Architectuur

Projectleider: Tine van Nierop
Deelprojectleiders:
Karin van der Heiden
Ivo Zandhuis
Mirella van der Velde
Gijsbert Kruithof
Marcel Thaens

Open data/Hergebruik

Deelprojectleiders:
Tom Kunzler
Frank Verschoor
Ton Zijlstra
Bob Coret
Berend Timmer
Gerrit de Bruin

Linked data

Deelprojectleiders:
Chido Houbraken
Gerard Kuijs

E-depot monitor

Projectleider: Kees Groeneveld
Rens Klaasse, Vereniging Zeeuwse Gemeenten
Fieke Krikhaar

SUMMERSCHOOLS

Waarom georganiseerd?

Roepen dat digitale duurzaamheid belangrijk is, werkt niet vanzelf. Het vraagt om concrete stappen in de (digitale) werkpraktijk. Welke instrumenten zijn beschikbaar en hoe vertaal je die naar de eigen praktijk? Daarin kunnen archief- en informatieprofessionals bij overheidsorganisaties enorm veel van elkaar leren, was de gedachte achter de Summerschool die Archief 2020 in 2014 en 2015 organiseerde.

Wat waren de resultaten?

Elke Summerschool bestond uit vier levendige workshops. Ze werden bezocht door een mix van archivariissen, DIV-ers, informatiemangers en -architecten, afkomstig van onder meer archiefinstellingen, gemeenten, provincies en water- schappen. Leren met en vooral van elkaar, was het motto.

Want de workshops werden zo veel mogelijk gegeven door collega's die hadden bijgedragen aan de totstandkoming van instrumenten. Op die manier konden ze de deelnemers voorzien van extra kennis, praktijkervaringen en do's en dont's.

Opvallend!

Natuurlijk, de workshops gingen over zaken als ICT-architectuur, e-depot en metagegevens. Maar ze gingen vooral ook over communicatie. Over het juiste gesprek voeren op het juiste moment. De workshop Archief zichtbaar in beleid bijvoorbeeld draaide om de vraag: hoe ga je beleidscollega's het gesprek aan over digitale duurzaamheid? En de workshop Opdrachtgeverschap bij ICT-projecten draaide om het gesprek met leveranciers bij de (nieuw)bouw van systemen.

“Leer vandaag van elkaar én neem je ervaringen mee terug naar je eigen organisatie. Jullie zijn het netwerk, doe het samen. Dat is de essentie van het programma Archief 2020: samen werken aan innovatie.” - Anouk Baving (programmamanager Archief 2020)

“Ik had verwacht dat het meer zou gaan over het operationaliseren van informatiebeleid. Maar het was heel zinvol om er juist even op dit hogere niveau naar kijken. De Haagse aanpak heeft me aan het denken gezet. Ga ik zeker over in gesprek met mijn collega's.” - Petra Nolen, ICT-adviseur bij de provincie Noord-Holland over de workshop Archief zichtbaar in beleid

MASTERCOURSES

Waarom georganiseerd?

In deze digitale tijd moeten archiefinstelling en archiefvormer op nieuwe manieren samenwerken. Dat vraagt om nieuwe kennis binnen de archiefsector én om nieuwe acties, zoals advies over digitale archivering en over duurzame toegankelijkheid en beschikbaarstelling. Samen met kennispartners organiseerde Archief 2020 daarom twee verschillende Mastercourses: een Mastercourse Architectuur en een Mastercourse Open data & hergebruik.

Wat waren de resultaten?

Samen met BRAIN organiseerden we - twee maal! - een Mastercourse Architectuur. Architectuur is een methode voor een gestructureerde overdracht van kennis over gegevensinfrastructuren in een organisatie. Een bekend onderwerp in de meeste publieke organisaties, maar in de archiefsector nog vrij nieuw. Architectuur is echter een belangrijk hulpmiddel om inzicht te krijgen in de archieffunctie: zijn we wel in beeld op de goede plaats, in het juiste proces?

“Sommige collega’s twijfelen aan de waarde van open data. Host Frank Verschoor gaf een paar mooie voorbeelden van de toegevoegde waarde. Verbind open data aan concrete doelstellingen van je organisatie, was het advies. Zo vind je handvatten voor een gesprek met collega’s.”

- Sofie Bustraan, Stadsarchief Amsterdam

“Iedereen heeft het nu over architectuur, dus ik vond het tijd om er nu kennis mee te maken. Want ook al heeft geen van onze gemeenten op dit moment een eigen ICT-architect – ze moeten al zo veel, en ook nog samen – gemeenten professionaliseren, dus die architecten en architectuur gaan er zeker komen. Dan wil ik een goede, volwaardige gesprekspartner zijn, die weet wat architectuur is en kan doen. De Mastercourse kwam voor mij dus op precies het goede moment.” - **Ella Kok-Majewska, Regionaal Archief Rivierenland**

De Mastercourse Open data & hergebruik sloot aan bij een andere belangrijke behoefte binnen de sector: de behoefte aan kennis en kunde om aan de slag te gaan met pro-actieve openbaarmaking en het faciliteren van open data en data-hergebruik. In 2015 en 2016 organiseerde Archief 2020 in totaal vijf Mastercourses. Een stevige kennisboost voor managers en informatieprofessionals bij archiefinstellingen en archiefvormers. Plus een mooie gelegenheid voor het uitwisselen van eigen expertise en praktijkervaringen.

Opvallend!

Geen droge stof, maar samen met collega’s een haalbare stappen bedenken om in de eigen organisatie aan de slag te gaan. Dat was de opzet van de Mastercourse Open data & hergebruik. De acties en lessons learned werden vastgelegd en gedeeld. Al doende werd een netwerk opgebouwd, waarin opgedane kennis blijvend wordt gedeeld - een ander effect van de opzet van de Mastercourse.

“Mastercourse Open data gaat over open data in alle geuren, kleuren & smaken. Het verbreedt je blik.”

- Hans Laagland, Tresoar

AIDO-CONGRESSEN

Waarom georganiseerd?

Om bestuurders en ambtenaren van decentrale overheden te informeren over de actuele stand van zaken van de archiefinnovatie en de kansen die de archiefinnovatie biedt voor transparant bestuur is twee keer een AIDO-congres georganiseerd, in 2015 en 2016. De deelnemers aan beide congressen werd inzicht geboden in de betekenis van duurzame digitale toegankelijkheid voor de eigen overheidsorganisatie of archiefinstelling. Aan de hand van praktische workshops werd kennis opgedaan voor de aansluiting op het e-depot en de inrichting van informatiebeheer.

Wat waren de resultaten?

De congressen hebben bijgedragen aan het besef dat overheden maatregelen moeten nemen om informatievoorziening op orde te brengen, en langer te wachten met het duurzaam bewaren en toegankelijk maken van digitale informatie. Open overheidsinformatie is essentieel voor het vertrouwen van burgers in de overheid, en om inwoners en raden in staat te stellen democratische controle uit te oefenen. Daarbij werd benadrukt dat een e-depot nadrukkelijk een middel is en geen doel. Werken in (regionale) netwerken is nodig om van elkaar te leren en uitvoering te bevorderen.

“Er is veel behoefte gebleken bij archivariissen, IT’ers en DIV’ers aan bijeenkomsten waar kennis genomen kan worden van ontwikkelingen en producten en waar van gedachten gewisseld kan worden over vraagstukken over informatiebeheer. Voor herhaling vatbaar.”

- Jamil Jawad, VNG

“Architectuur is een hulpmiddel om het goede gesprek te kunnen voeren. Door te kijken naar de huidige situatie kun je scenario’s vormgeven: welke plaats heeft archivering in het proces en hoe maak je dit concreet? Architectuur helpt de gewenste situatie in kaart brengen.” - **Marcel Thaens, Erasmus Universiteit Rotterdam**

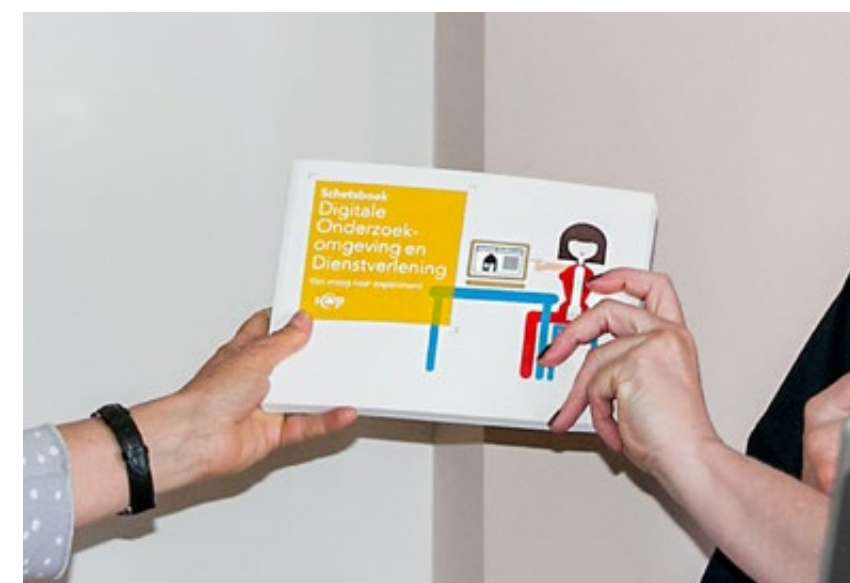
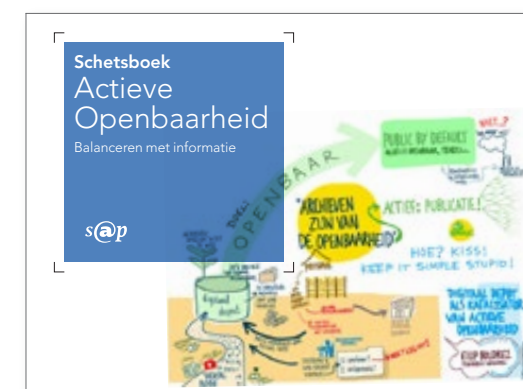
ARCHIEFATELIERS

Het Platform archiefonderwijs en -onderzoek, een samenwerkingsverband van onderwijsinstellingen, startte in 2014 met archiefateliers: een nieuwe vorm van onderzoek en onderwijs. Studenten, docenten en onderzoekers werkten tijdens het studiejaar samen met professionals uit de dagelijkse archiefpraktijk aan het oplossen van actuele vraagstukken in het archief- en informatiedomein. In 2014-2015 waren de onderwerpen Actieve Openbaarheid en Documenteren van de Samenleving. In het collegejaar 2015-2016 richtte het atelier zich op de Dienstverlening en de Digitale Onderzoeksomgeving.

“Het mooie van het Archiefatelier Actieve Openbaarheid was dat het de ‘harde’ en de ‘zachte’ kant van actieve openbaarheid bij elkaar bracht. Als professional werk ik vooral aan richtlijnen en systeeminrichting – de harde kant. De studenten keken vooral naar de zachte kant, naar de gebruiker. Want je kunt alles wel hebben ingeregeld en vastgelegd. Maar betekent nog niet dat de gebruiker het ook zo gaat gebruiken. In het Atelier werkten we samen die twee benaderingen bij elkaar te brengen.”

- Ronald Rommelse, Stadsarchief Rotterdam

“Ik wil de komende jaren samen met de branche inhoud geven aan vernieuwing van het archiefonderwijs. De stageperiode krijgt in curriculum een belangrijke plek, gericht op een concreet, uitdagend dilemma of probleem in het veld. Dat betekent investeren in de relatie tussen onderwijs en de praktijk, en breder dan de traditionele archiefsector.”

- Charles Jurgens, Universiteit van Amsterdam

“Naast inhoudelijke resultaten hebben de Archiefateliers laten zien hoe ‘onderzoekend leren’ in een dynamische leeromgeving succesvol kan zijn. Bij onderzoekend leren maken studenten en professionals van verschillende niveaus en disciplines gebruik van theorie en praktijk als elkaar versterkende invloeden. Die innovatieve benadering heeft nu wortel geschoten in de hbo-opleidingen van de Faculteit Digitale Media en Creatieve Industrie (DMCi) bij de Hogeschool van Amsterdam en van de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten. Zowel in specialisatieprogramma’s als in minoren en stages.”

- Paul Rijnierse, Hogeschool van Amsterdam, penvoerder van de Archiefateliers

DRAAGVLAK VOOR SAMENWERKING

“Archief 2020 werkte als aanjager voor de sector. Archiefinnovatie staat nu bij veel archiefinstellingen op de agenda, en daar ben ik trots op. Het programma liet ook duidelijk zien dat innovatie niet iets is wat je alleen doet, maar samen. Er is meer draagvlak gekomen voor samenwerking tussen instellingen onderling, en voor samenwerking buiten de sector. De toegenomen samenwerking met overheden zie ik echt als een winstpunt. Want de sector moest op zoek naar nieuwe oplossingen, maar overheden net zo goed. Door actief met elkaar in gesprek te gaan, kun je werken aan innovatieve oplossingen voor de hele informatieketen. In de werkwijze van Archief 2020 stond niet alleen kennisontwikkeling centraal, maar vooral ook kennisdeling. Mede daardoor is kennisdeling niet alleen bespreekbaarder geworden, maar zelfs gebruikelijk. Meer samenwerking en kennisdeling, dat is echt winst van vier jaar Archief 2020. Natuurlijk, het had altijd meer en beter gekund. Maar innovatie, kennisdelen en samenwerking zijn nu toch echt veel meer op het netvlies komen te staan. Een beweging die niet zal stoppen, maar waar we wel de vaart in moeten blijven houden.

De archiefsector is meer dan voorheen een lerende sector geworden, in een wereld die permanent in beweging is. We moeten blijven ontwikkelen en innoveren.

Daar moeten we scherp op blijven, ook vanuit de branchevereniging. De opgave ligt nu in de verdere ontwikkeling van vaardigheden en competenties, onder andere op ICT-gebied. De sector moet daarover immers het gesprek kunnen voeren met deskundigen buiten de eigen organisatie. Ook advisering en relatiebeheer zijn ontwikkelpunten, net als flexibiliteit en pro-activiteit. Mensen moeten sneller leren reageren op ontwikkelingen die ons vakgebied raken. Dat kunnen bedreigingen zijn, maar ook nieuwe kansen. Vroeger zat de archivaris aan het einde van de informatieketen – bij het beheer en de toegankelijkheid. Nu begint onze rol al aan het begin van die keten.

Tegen collega's wil ik zeggen: wees je bewust van wat er in de samenleving gebeurt. Waar zie je dat er discussie wordt gevoerd? Wat zijn relevante maatschappelijke en technologische ontwikkelingen en veranderende wetgeving? BRAIN en KVAN gaan samen met de kennis- en innovatieagenda van het Nationaal Archief een actieve rol spelen in de deskundigheidsbevordering en kennisdeling binnen de sector. Het doel blijft om onze archieven en overheidsinformatie nog beter bij de diverse gebruikersgroepen te brengen. Dat kun je als instelling niet in je eentje. Dat kan alleen maar samen.”

“We moeten blijven ontwikkelen en innoveren. Daar moeten we scherp op blijven.”

Chantal Keijsper -
voorzitter BRAIN,
Lid programmaberaad
Archief 2020 en
directeur Het
Utrechts Archief

Workshopleiders Summerschool

Handreiking Vervanging

Peter Diebels, Provincie Zuid-Holland
Mirella van der Velde, Waterschap Drents Overijsselse Delta
Dick Bunscoeke, Provincie Groningen
Frans Dondorp, Decos Information Solutions

TMLO

Ingmar Koch, Provincie Noord-Brabant
Joost van Koutrik, Het Utrechts Archief

E-depot

Jeroen Jonkers, Jonkers en co (2014)
Monique van der Linden, RHC Vecht en Venen (2015)
Relinde Reuvekamp, Noord-Hollands Archief (2015)
Stella Mechelse, Noord-Hollands Archief (2015)

Architectuur

Roland Bisscheroux, Noord-Hollands Archief
Petra Helwig, Nationaal Archief
Kees Brouwer, Gemeente Haarlem

Hotspot monitor

Vincent Robijn, Archief Eemland
Emmy Ferbeek, Stadsarchief Amsterdam
Annemieke Kollé, Nationaal Archief

Informatiebeleid

André Scheer, Gemeente Den Haag
Robert Gillesse, DEN

Opdrachtgeverschap

Tom Kuipers, Streekarchief Midden-Holland
Kees Groeneveld, KING

Archiefateliers

Atelier Actieve openbaarheid WABO dossiers

Projectleider: Erika Hokke
Reinwardt Academie
Universiteit van Amsterdam
Hogeschool van Amsterdam
Stadsarchief Rotterdam
Noord-Hollands Archief
Nationaal Archief
DCMR Milieudienst Rijnmond
Expertisepunt Open Overheid

Atelier Documenteren van de samenleving

Projectleider: Liane van der Linde
Reinwardt Academie
Universiteit van Amsterdam
Hogeschool van Amsterdam
Universiteit van Leiden
Archief Eemland
Stadsarchief Amsterdam
Streekarchief Midden-Holland
Imagine IC

Atelier Digitale onderzoekomgeving & dienstverlening

Projectleider: Karin van der Heiden
Reinwardt Academie
Universiteit van Amsterdam
Hogeschool van Amsterdam
Universiteit van Leiden
Gemeentearchief Ede
RKD - Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis
Regionaal Archief Tilburg
Zeeuws Archief
Nationaal Archief
Stadsarchief Rotterdam
De Domijnen/Stadsarchief Sittard-Geleen
Brabants Historisch Informatie Centrum
Noord-Hollands Archief
Daan Hertogs, vrijgevestigd archivaris
Marie-Christine Engels, vrijgestigd archivaris
Erika Hokke, vrijgevestigd archivaris

MANAGEMENT CONFERENTIES

Waarom georganiseerd?

Er zijn veranderingen en modernisering nodig in de archiefsector, maar welke? Hoe werken we aan versterking van het archiefbestel? Rondom dit programmadoel organiseerde Archief 2020 samen met branchevereniging BRAIN drie succesvolle Managementconferenties. De conferenties brachten directeuren van archiefinstellingen op een nieuwe manier met elkaar in gesprek. Dat leidde tot open gesprekken over de eigen positie, over de toekomst van de archieffunctie en over wat er binnen de sector nodig is voor een toekomstvaste archieffunctie.

Wat waren de resultaten?

Hoe denken archiefinstellingen over hun huidige positie, en hoe valt die te verbeteren? Archief 2020 vroeg het aan alle directeuren van archiefinstellingen, en maar liefst 60 directeuren werkten mee. In 2014 was de eerste Managementconferentie. De directeuren stonden stil bij het huidige profiel van hun organisatie, en bij waar ze heen wilden. De tweede Managementconferentie, in 2015, ging over de toekomst: hoe ziet de archieffunctie er in 2025 uit? En wat betekent dat voor je organisatie? De derde Managementconferentie was in 2016, en ging over het leiderschap dat nodig is binnen de sector. Een organisatie in transitie leiden vraagt immers om andere capaciteiten dan het managen van een uitvoeringsbedrijf. De Managementconferenties moesten daar een brug tussen helpen slaan.

“Ik denk dat het Archief 2020 is gelukt om krachten te bundelen. Om mensen te mobiliseren om uit ‘de waan van de dag’ te komen, wat nodig is om te kunnen reflecteren op de eigen rol en koers. De Managementconferenties zijn een manier geweest om mensen persoonlijk aan te spreken en uit te dagen. Zodat je samen kunt optrekken in zaken die de hele sector aangaan. Het organisatievermogen van de sector groeit hiermee ook. Deelnemers gaven keer op keer aan dat ze de Managementconferenties heel waardevol vonden. Dat het interessant is om te sparren met collega’s en op basis daarvan je strategie verder te bepalen. Op een eigen eiland zitten - dat kan niet in deze tijd en het hoeft ook niet. Met Archief 2020 wilden we mensen inspireren én elkaar laten inspireren.”

- Anouk Baving, Programmamanager Archief 2020

Archiefinnovatie gaat door

OP WEG NAAR 2030

Er is in vier jaar tijd ontzettend veel in beweging gekomen in de archief- en informatiewereld. Met praktische vragen van vandaag lukt het echter niet zomaar om een sprong voorwaarts te zetten. Archief 2020 liet mensen van binnen en buiten de archiefwereld nadenken over de digitale archief-functie van de toekomst. In opdracht van Archief 2020 werd een scenario ontwikkeld dat aan het denken zet over het nieuwe speelveld van de archivaris - voorbij 2020 en op weg naar 2030.

Goudmijn van de informatiesamenleving

Het scenario *Op weg naar 2020 en verder. Het verhaal van de archieffunctie* is geen blauwdruk. Maar wel een prikkelend discussiestuk dat archiefinstellingen uitnodigt om verder te kijken dan de eigen instelling en de hectiek van alledag. Het daagt uit om naar de toekomst te kijken, en naar de strategische keuzes om straks 'toekomstproof' te zijn in een digitaal netwerk. Het scenario kent drie horizonten, waarvan de derde horizon *Goudmijn van de informatiesamenleving* het meest

verregaand is: in 2025 draait het niet zozeer om opslag of beheer. Maar vooral om vinden en betrouwbaarheid.

De toekomst tastbaar maken!

Hoe maken we die toekomst tastbaar? Dat gebeurde tijdens de twee Archieflab Bootcamps van Archief 2020. In tweedaagse workshops kropen multidisciplinaire groepjes in de huid van de gebruiker van 2025. En bedachten inventieve, werkbare oplossingen voor zijn informatievragen, los van alle drempels van nu. Dat leverde inspiratie op, maar ook inzicht in wat moet of kan veranderen. Aan de Bootcamps deden ook enkele Archiknowmads mee. Dat is een enthousiaste club vrijdenkers die - met steun van Archief 2020 - leren als uitgangspunt heeft, en nieuwe oplossingen zoekt voor nieuwe informatievraagstukken. De samenwerking tijdens de Bootcamps leverde nog iets moois op: een breed netwerk van onder meer game-ontwikkelaars, big data-specialisten en andere ICT- en informatie-experts.

"De samenleving vraagt om steeds meer openheid. Dat vraagt van ons als overheden een totaal nieuwe werkwijze. Daar zit de archiefsector midden in; en die kan daar juist aan bijdragen. Met Archief 2020 hebben de minister van OCW en het Nationaal Archief laten zien belang te hechten aan de toekomst van de archieffunctie; vooral omdat digitalisering om veranderingen vraagt. Sinds de start van het programma in 2013 hebben vele overheden, grote en kleinere archieforganisaties, bestuurders, managers, medewerkers en individuele professionals aan de vernieuwing bijgedragen. Archief 2020 heeft het fundament gelegd waarop alle partijen verder kunnen bouwen. Ik ben dan ook trots op wat het programma bereikt heeft."

- Marjan Hammersma, Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

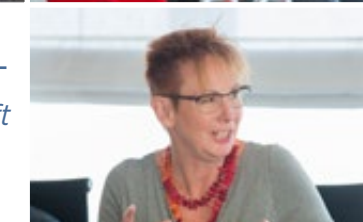
"Archiefinnovatie vraagt wat mij betreft om een domeinoverstijgend perspectief; het slaan van bruggen, met technische ontwikkelingen en andere groepen zoals denktanks. De Nationale Coalitie Digitale Duurzaamheid (NCDD) brengt implementatietrajecten en kennisuitwisseling bij elkaar brengen, bijvoorbeeld rond certificering van e-depots. Anders groeien theorie en praktijk te veel uit elkaar. Beide zijn nodig voor verdere professionalisering."

- Marcel Ras, NCDD

"De afgelopen programmaperiode heeft me flink aan het denken gezet. Vanzelfsprekendheden zijn er niet meer in de informatiesector. Beter informatiebeheer vraagt aandacht, maar laten we vooral ook nadenken over de toekomst. De discussie over de toekomst van de archieffunctie vond ik waardevol. Het zet aan het denken over handelingsperspectief, dat voor kleine en grote overheidsorganisaties kan verschillen. Nieuwe paradigma's zijn wat mij betreft de kern van het strategische gesprek dat ook na het programma Archief 2020 in de sector vervolgd moet krijgen!"

- Gert Zwagerman, Gemeente Amsterdam

“Branchevereniging BRAIN/KVAN wil onderdelen van Archief 2020 opnemen in haar werkprogramma. Daarbij denken we aan: professionalisering in samenhang met het onderwijs; netwerkvorming voor acquisitie van particuliere archieven die veel zeggen over de samenleving; en een actieve bijdrage aan de ontwikkeling van de landelijke kennisfunctie.” - **Hannie Kool-Blokland, Voorzitter KVAN**

“Mensen opereren nog te veel binnen de eigen sectoren en instellingen. Logisch, iedereen heeft zijn eigen verhaal en perspectief. Maar juist dat zou anders moeten. De Archiknowmads zelf zijn al een voorbeeld van verbinding. Een diverse club van gelijkgestemden. Van ICT'ers, informatie-architecten en adviseurs, tot aan DIV'ers en andere archiefprofessionals. Kantelaars, noemen we onszelf. Het is best lastig om los te komen van je eigen verhaal en perspectief, maar het móét. We hopen dat deze verbinding anderen inspireert om over de eigen grenzen heen te kijken.”

- **Sigfried Janzing, Streekarchief Midden-Holland/ Archiknowmads**

“We moeten als professionals ‘leren leren’ om te komen tot een nieuwe invulling van de archief functie. Daarom zijn experimenten zo belangrijk. Soms lukken ze, maar als dat niet zo is, geeft dat niet. Het gaat om de weg die je samen aflegt. Groot pluspunt van de ‘experimentele’ bootcamp is de reflectie. In je eigen organisatie doe je de dingen omdat ze nu eenmaal zo lopen. In een bootcamp kijk je van een afstand: wat doen we eigenlijk? Doen we wat we moeten doen, ook in de toekomst? Innovatie moet vorm krijgen door permanente deskundigheidsbevordering in gesprek met de gebruikers.” - **Harriët de Man, Stadsarchief Rotterdam**

“Archief 2020 heeft een heleboel in gang gezet. Nu moet dit door netwerken van innovatieve individuen en organisaties worden overgenomen. Experimenteren blijft nodig om continu het archief aan te passen aan veranderende technologische en sociale condities.” - **Albert Meijer, Universiteit Utrecht**

Rondetafelgesprekken Toekomstscenario

Jacobine Geel, gespreksleiding
Bodien Abels, Nationaal Archief
Anouk Baving, Programma Archief 2020
Marcel Duijghuisen, Regionaal Historisch Centrum Eindhoven
Dirk Dekema, Westfries Archief
Afelonne Doek, Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis
Peter Doorn, Data Archiving and Networked Services
Marens Engelhard, Algemene Rijksarchivaris
Hinke Pietersma, Nationaal Archief
Charles Jeurgens, Universiteit Leiden/Nationaal Archief
Chantal Keijsper, Het Utrechts Archief
Hanny Kool-Blokland, Zeeuws Archief
Bert Looper, Tresoar
Marco de Niet, Digitaal Erfgoed Nederland
Paul Post, Regionaal Archief Alkmaar
Jantje Steenhuis, Stadsarchief Rotterdam
Diana Teunissen, Nationaal Archief
Bert de Vries, Historisch Centrum Overijssel
Margreet Windhorst, BRAIN

Lieuwe Zoodsma, Noord-Hollands Archief
Gert Zwagerman, Gemeente Amsterdam
Hans Bennis, Meertens Instituut
Daniel Blocq, University of Wisconsin-Madison
Irene Gerrits, Nationaal Archief
Jaap Haenen, Gemeente Eindhoven
Marjan Hammersma, Ministerie OCW
Maarten Hillenaar, PBLQ
Rick Maes, Academy for Information & Management
Albert Meijer, Universiteit Utrecht
Ocker van Munster, Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunsten
Marco de Niet, Digitaal Erfgoed Nederland
Charles Noordam, Centrale Bibliotheek Den Haag
Anja Smit, Universiteitsbibliotheek Utrecht
Martijntje Smits, Universiteit Utrecht
Marleen Stikker, Waag Society
Saskia Stuiveling, voormalig president Algemene Rekenkamer
Marcel Thaens, Erasmus Universiteit
Bram van der Werf, Van der Werf Technologies
Jan Nekkens, FutureConsult

Archieflab

Bootcamp I en II

Dick van Dijk, Waag Society
Albert Meijer, Universiteit van Utrecht
Douwe-Sjoerd Boschman, Waag Society
Tom Demeyer, Waag Society
Marleen Stikker, Waag Society
Stefano Bocconi, Waag Society
Mette van Essen, Nationaal Archief
Remco Veenendaal, Nationaal Archief
Marije Kruize, Nationaal Archief
Tom Leenders, Nationaal Archief
Wim Westland, Nationaal Archief
Harriët de Man, Stadsarchief Rotterdam
Erwin Verbruggen, Beeld&Geluid
Matthijs Pontier, CAMeRA-VU
Monique van Scherpenzeel, Geonovum
Marianne Kleijer, JAN architectuur
Joost Plattel
Remco van Rossem, Singel & Partners
Erik Mertz, 7scenes
Emilie Randoe, Veranderlab
Sanne Bitter, Universiteit van Utrecht
Sylvia Bakker-Kempen, Tweede kamer/VVD fractie
Frans Smit, Stadsarchief Almere
Janine Huizinga, Creative Cooperative
Kees Koenen, KB&P
Liz Turner, Iconomical
Marieke Schenk, MinBZK
Richard van den Bel, BRAIN/KVAN
Robèrt Gillesse, DEN

Kick off sessie The Future of Archives

Albert Meijer, Universiteit Utrecht
Dick van Dijk, Waag Society
Robert Gillesse, Digitaal Erfgoed Nederland
Jantje Steenhuis, Gemeente Rotterdam
Edda Ton, Hogeschool van Amsterdam
Annelot Vijn, Het Utrechts Archief
Gert Zwagerman, Gemeente Amsterdam
Jelle Attema, ECP
Marens Engelhard, Nationaal Archief
Mette van Essen, Nationaal Archief
Petra Helwig, Nationaal Archief
Anouk Baving, Archief 2020
Marleen Stikker, Waag Society
Robin van Westen, Waag Society
Marie-Jeanne Schiffelers, Universiteit Utrecht
Sanne Bitter, Universiteit Utrecht

Archiknowmads

Sigfried Janzing, Streekarchief Midden-Holland
Sylvia Bakker-Kempen, Tweede kamer/VVD fractie
Henk Huitsing, Regionaal Archief Rivierenland
Xander van der Linde, ICTU
Daan Hertogs, DH Advies
Adrie Spruit, KING
Ayold van der Meulen, gemeente Tiel
Paul Schindeler, Data Matters
Harriet de Man, Gemeentearchief Rotterdam
Carel Daams, Daams Advies

Stakeholders Archief 2020

Beleidsteam Archiefconvenant

Paul Breevaart, voorzitter/Ministerie OCW
Violet Meerdink, secretaris/Archief 2020
Jamil Jawad, VNG/AIDO
Ellie Schetters, Provincie Gelderland/AIDO
Bertrand van den Boogert, Unie van waterschappen/AIDO
Roland Versluis, Unie van Waterschappen/AIDO
Wim Westland, Nationaal Archief
Anouk Baving, Archief 2020
Robbert Jan Hageman, Archief 2020
André Plat, Archief 2020

Draagvlak AIDO (Archiefinnovatie Decentrale Overheden)

Maria Wiebosch
Robert Wester, Berenschot
Laurens Vellekoop, Berenschot

Programmaberaad Uitvoeringspartners

Marens Engelhard, ARA
Afelonne Doek, Intnat. Instituut voor Sociale Geschiedenis
Chantal Keijsper, BRAIN
Wim Westland, Nationaal Archief
Jantje Steenhuis, Gemeentearchief Rotterdam
Gert Zwagerman, Vereniging SOD
Marcel Ras, Nat. Coalitie Digitale Duurzaamheid
Bertrand vd Boogert en Roland Versluis, Unie van Waterschappen
Peter Diebels, LOPAI
Emmy Ferbeek, Stadsarchief Amsterdam
Hannie Kool-Blokland, KVAN
Dirk Dekema, WestFries Archief
Paul Post, Regionaal Archief Alkmaar
Klaartje Pompe en Lieuwe Zoodma, Noord-Hollands Archief
Lieuwe Zoodma, Noord-Hollands Archief
Marco de Niet, Digitaal Erfgoed Nederland
Ton Dijksterhuis en Bert de Vries, Historisch Centrum Overijssel
Diana Teunissen, Nationaal Archief
Els van den Bent, Platform Archiefonderwijs
Edda Ton, Platform Archiefonderwijs
Charles Jeurgens, Platform Archiefonderwijs
Arda Scholten, Erfgoedinspectie
Anouk Baving, Archief 2020
Robbert Jan Hageman, Archief 2020
André Plat, Archief 2020

Bedrijven die hebben meegewerkt aan de projecten

Gemeente Oplossingen
The Green Land
Adlib
Data Matters
DEVENTit
Picturae
De Ree Archiefsystemen
Doxis
DiVault
Circle Software
Docbyte
Expansion

VHIC
DH Advies
PBLQ
Twinstra Gudde
BCT
Decos
Iconomical
KB&P
Creative Cooperative
Veranderlab
7Scenes
Singel & Partners

JAN Architectuur
Veranderlab
Academy for Information
& Management
Van der Werf Technologies
FutureConsult
eSpecialisten

PROGRAMMA- BUREAU ARCHIEF 2020

Anouk Baving, programmamanager
Robbert Jan Hageman, projectcoördinator
André Plat, projectcoördinator
Tine van Nierop, projectleider Open Toegang
Gijsbert Kruithof, projectleider Architectuur
Jeanine de Gier, projectleider oogst pilots
Sandra Linssen, communicatieadviseur
Dirk Emans, communicatieadviseur
Jeroen Jansen, adviseur digitale communicatie
Simone Driessen, redacteur
Mireille Reijs, redacteur
Violet Meerdink, programmasecretaris
Jorrit Sterk, programmasecretaris, 2016
Letitia Fazalikhani, programmaondersteuner
Berthil Hulsebosch, controller
Raoul Rahman, inkoopregisseur
Quintin van Mildert, 2013
Anneke Sluiter, 2014
Ludwina van der Wijst, 2014
Hinke Pietersma, 2014-2015
Margriet Noordman, 2015
Hilal Yavuz, 2015
Clementine van Stiphout, 2015
Bob Coret, 2015-2016
Desiree Jacobs, 2016
Maureen Pepping, 2016

Facts & figures

1204 volgers op twitteraccount @Archief2020
470 abonnees op maandelijkse nieuwsbrief
569 deelnemers aan Kennisplatforms Informatie 2020
234 leden op BREED groep Archief 2020
58 leden op Archief 2.0 groep Archief 2020
127 deelnemers in de Pleio groep Koplopers Archief 2020

COLOFON

Dit is de afrondende publicatie van het programma Archief 2020. Hartelijk dank aan iedereen die heeft meegewerkt en bijgedragen aan de totstandkoming van dit boekje.

Samenstelling: Sandra Linssen, Archief 2020
Interviews en teksten: Mireille Reijs, Nawwara
Fotografie: Anne Reitsma Fotografie
Vormgeving: Marty Schoutsen, OPERA Concept & Design
Druk: Xerox/OBT

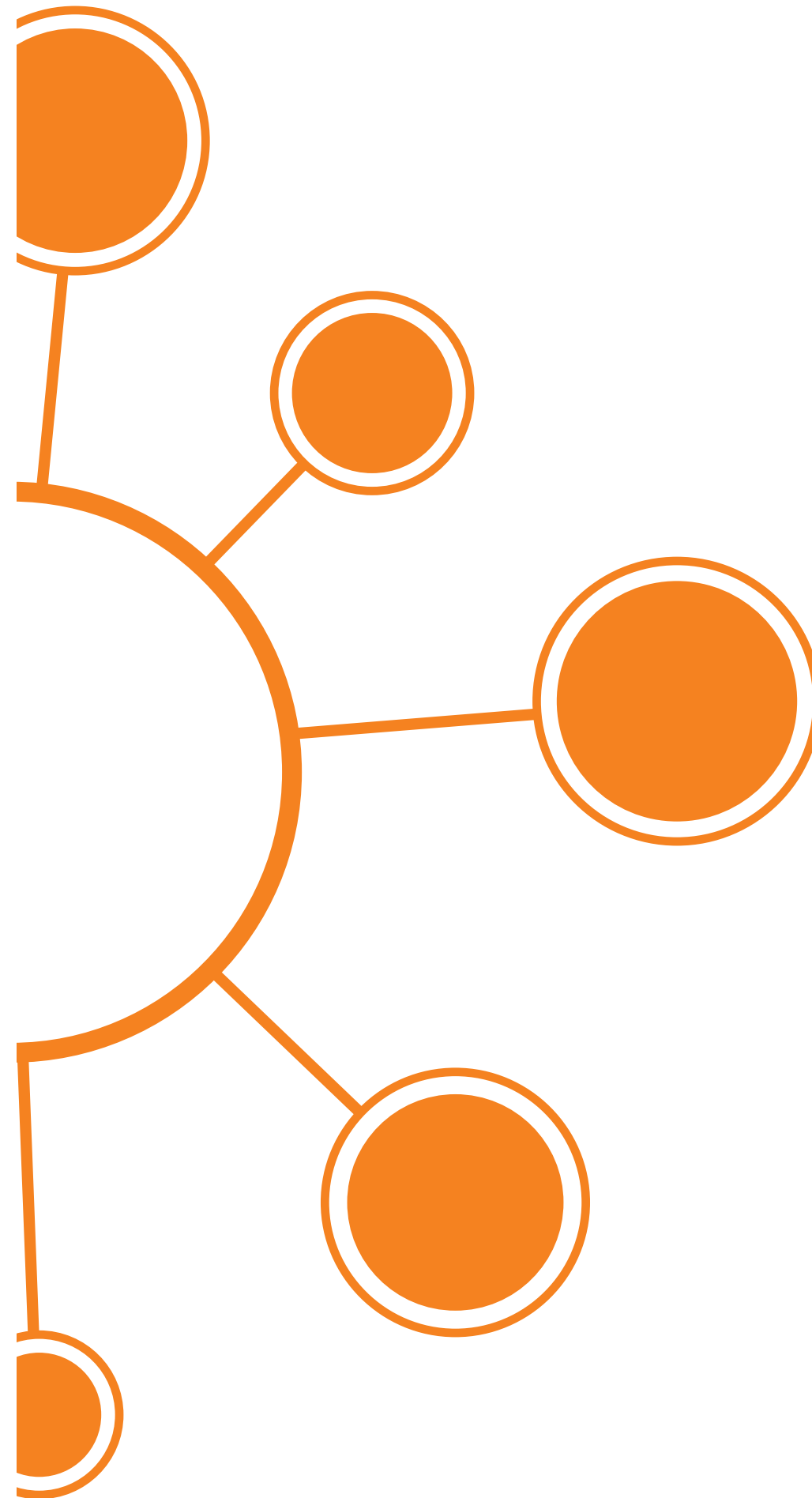
De praktische ervaringen en resultaten van Archief 2020 en AIDO staan op www.archief2020.nl. De kennisplatforms zijn te vinden op <http://informatie2020.pleio.nl>. Meer informatie over het Kennisnetwerk Archieven vindt u op www.nationaalarchief.nl/kennisnetwerk-archieven.

Archief 2020 was van 2013 tot en met 2016 het landelijke innovatieprogramma waarin de archiefsector en alle lagen van openbaar bestuur in Nederland samenwerkten om te komen tot duurzame toegankelijkheid van (digitale) overheidsinformatie en een toekomstvaste archief functie. Dit gebeurde met financiële steun en in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Het programmabureau was gehuisvest bij het Nationaal Archief.

Deze publicatie is gelicenseerd onder de licentie Creative Commons Naamsvermelding-NietCommercieel 4.0 Internationaal (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0>).

November 2016

Archief 2020 is een samenwerking tussen

Spreiding van projecten die financieel ondersteund zijn door Archief 2020.

Mensen mobiliseren, over organisatiegrenzen heen. Dat is waar het vier jaar lang om draaide in het programma Archief 2020. Want vernieuwing komt niet door richtlijnen van bovenaf, maar door mensen die ruimte van onderop benutten. Ook archiefinnovatie betekent dus experimenteren, leren en bundelen van krachten. We gingen aan de slag met de uitdaging om ons digitale geheugen voor de toekomst toegankelijk te houden. In tijden van verandering zijn er geen klip-en-klare antwoorden. Daarom gaven we professionals de kans om hun ideeën uit te voeren en antwoorden te vinden. Daarom stimuleerden we pioniers en koplopers om hun ervaringen en *lessons learned* door te geven. In deze publicatie ziet u dit hele palet aan activiteiten terug door de ogen van de mensen die daarvoor aan de lat stonden. Dankzij hen is de archiefwereld voorgoed veranderd.